

Lis Holm: *Oversættelsesteori og praksis*. Herning: Systime, 1994

Oversættelsesteori og praksis af Lis Holm er tænkt som en lærebog for sprogstuderende ved Universiteter og Handelshøjskoler. Bogen giver de sprogstuderende en rele vant rundvisning i de væsentligste dele af oversættelsesfaget. Som bogens titel antyder omhandles både teoretiske og praktiske forhold. LH viser et bredt og grundigt kendskab til især Newmarks, Palmers og Hjørnager Pedersens teorier, og hun formår at formidle de forskellige begreber og teorier på en pædagogisk måde og i et klart og letforståeligt sprog. I sin gennemgang har LH den praktiske undervisningssituation i oversættelse for øje, og hendes bog giver dermed samtidig en bred og praktisk orienteret introduktion til oversættelsesproblematikken.

Bogen er inddelt i otte hovedafsnit med overskrifterne: 1. Oversættelsesteori 2. Hvad er oversættelse? 3. Semantik 4. Oversættelsesprocessen 5. SL-teksten 6. Historisk tilbageblik 7. Oversættelsesenhed 8. Teori til praksis. Bogens sidste kapitel indeholder øvelser i tilknytning til de behandlede emner, og eksempel materialet er dansk og fransk.

I de to første kapitler fremføres generelle betragtninger over oversættelsesteori og dens praktiske funktioner for oversættelsesarbejdet. LH lægger vægt på, at teorien skal udstyre oversætteren med begreber og værktøjer til at identificere og definere de problemer, som oversætteren kan støde på i sit praktiske oversættelsesarbejde. Desuden skal teorien give oversætteren indsigt i de forskellige oversættelsesmetoder og pege på den mest velegnede og det bedste oversættelsesforslag på alle niveauer i en tekst: tekst, afsnit, sætninger, ordgrupper, billedsprog og enkelte ord.

En god forståelse af originalteksten (SL-teksten) er en forudsætning for en vellykket oversættelse. Oversættelsesteorien skal derfor også give oversætteren de nødvendige redskaber til at foretage en grundig analyse af tekstens emne og emnets tilhørsforhold (fagområde), afsenderens holdning til emnet, tekstens modtager og dens formål. LH gør opmærksom på, at eftersom oversættelse i dag mere og mere består i at formidle viden om specifikke emner af politisk, videnskabelig og handelsmæssig art, må oversætteren også foretage en vurdering af den oversatte teksts (TL-teksten) formål og dens målgruppe og på den baggrund foretage sit valg.

I bogens 3. kap. gives en grundig beskrivelse af semantikens betydning for oversættelsesteori. LH understreger vigtigheden af at inddrage konteksten i bestemmelse af ords betydning. Hun opererer med tre typer kontekst: den "nære" kontekst, dvs. de syntaktiske og semantiske omgivelser, ordet står i, den situationelle kontekst, dvs. den situation, hvori det er produceret og endelig den ydre kontekst, der omfatter tid, sted, kulturkreds etc. I sin behandling af

ords betydningsfelter og sammensætningsmuligheder (kollokation) understreger LH, at disse betydningsfelter ikke dækker samme områder på to sprog, og at ordenes muligheder for at indgå i forbindelse med andre ord også er meget varierende fra sprog til sprog. Oversætteren må derfor i sit valg af ord på målsproget sikre sig, at det er semantisk dækkende i forhold til det ord, der skal oversættes, samt at han med sit valg respekterer de sproglige konventioner på målsproget. Og i oversættelsen af kollokationer gælder det om at finde den ækvivalente sammensætning på målsproget, så den bliver idiomatisk korrekt. LH behandler også sætningsplanet. Men hun undlader at behandle tekstplanet og kommer dermed heller ikke ind på, at ordene i en tekst ofte kan ordnes i semantiske felter, som har semantiske træk fælles: semantisk isotopi, som er med til at gøre en tekst sammenhængende, og at det er vigtigt, at denne sammenhæng er respekteret i den oversatte tekst.

Efter i kap. 4 at have beskrevet alle de forhold, som oversætteren skal tage med i betragtning i forbindelse med oversættelsesprocessen (det drejer sig om velkendte forhold i en enhver kommunikationssituation) kommer LH i kap. 5 ind på analysen af selve SL-teksten. Hun gennemgår de forskellige tekstfunktioner, den ekspressive, den informative og den vokative. Dernæst følger en fin gennemgang af genre- eller teksttypebegrebet, stil og endelig en kort og klar fremstilling af begreberne denotation og konnotation og billedsprog.

LH vender tilbage til ovennævnte funktioner og begreber i det følgende kapitel, hvor hun klart præsenterer den historiske baggrund for de to oversættelsesmetoder - den semantiske og den kommunikative - samtidig med at hun ovebevisende gør rede for den teoretiske opfattelse (diskussionen af forholdet mellem form og indhold) af de to metoder. Valget af den semantiske eller den kommunikative oversættelsesmetode afgøres af tekstfunktionerne i SL-teksten og LH giver en grundig gennemgang af de to oversættelsesmetoders karakteristika og deres forhold til tekstfunktionerne.

I LH's behandling af oversættelse af mindre enheder som ord, kollokationer og billedsprog savner man en præsentation af de forskellige oversættelsesmuligheder som lån, ordklasseskift, synsvinkelskift, ækvivalens etc., som er fint gennemgået og eksemplificeret hos Ulla Bidstrup.

Kap. 7, der omhandler diskursanalyse og begreber som kohæsion og kohærens, der vedrører tekstens sammenhæng, er vel nok det svageste kapitel i bogen. LH undlader ikke at påpege, at det vigtigt for oversætteren at have oversigt over teksten i sin helhed for at vurdere tekstens tematiske og logiske sammenhæng for at sikre, at disse bliver respekteret i den oversatte tekst. Men hendes gennemgang af de fænomener, som er med til at give en tekst en sammenhængende struktur som konnektorer og anafore, mangler en mere udførlig beskrivelse, da det ofte er oversættelsen af både konnektorer og anaforer, som

volder problemer for de studerende. Eksempelmateriale i form af større tekststykker ville her have kunnet illustrere en teksts sammenhæng på forskellige planer.

Bogens sidste kapitel indeholder gode praktiske råd, ikke mindst i brugen af ordbøger.

Sammenfattende giver bogen de studerende et godt udgangspunkt for ikke alene at løse oversættelsesproblemer, men også for på et kvalificeret grundlag at vurdere og kommentere egne og andres oversættelser. Jeg kan derfor varmt anbefale LH's bog til brug i undervisningen i oversættelse og oversættelsesteori.

Kathrine Ravn Jørgensen